

Nr 7

Civilutskottets betänkande i anledning av motion angående planeringskrav för glesbebyggelse, m. m.**Motionen**

I motionen 1974:93 av herr Bohman m. fl. (m) har, såvitt nu är i fråga (yrkandet d, delvis), hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t till innevarande års höstriksdag framlägger förslag om att återställa den före den 1 januari 1971 gällande glesbebyggelserätten och rätten att disponera fastighetsanvändning i övrigt genom att i byggnadslagen och naturvårdslagen återinföra de bestämmelser om rätt till bebyggelse, fastighetsanvändning och ersättning m. m. som gällde i byggnadslagen och naturvårdslagen före 1971 samt upphäva de år 1971 och 1972 nyinförda bestämmelserna i dessa hänseenden.

Yrkandet har behandlats i detta sammanhang såvitt det ej avser lösenregler i byggnadslagen vilka behandlas i betänkandet CU 1974:6.

Gällande ordning m. m.*Glesbebyggelserätten*

1971 års riksdag (prop. 1971:118, CU 26) godkände ny lydelse av 6 § första stycket byggnadslagen (BL) varigenom lagens tätbebyggelsebegrepp preciserades och fick en ändrad definition. Följdändringar gjordes i 107 § första stycket BL samt i 3 kap. 3 § och 5 kap. 3 § fastighetsbildningslagen. Mot civilutskottets tillstyrkande fördes i reservation (m) fram ett avslagsyrkande.

I detta sammanhang föreslog civilutskottet ett uttalande att det ökande behovet att hushålla med naturreserverna kunde tillgodoses endast om det slogs fast att utnyttjande av mark för även glesbebyggelse förutsätter planmässiga överväganden från samhällets sida och att det sålunda tillkommer samhället att avgöra var och när även glesbebyggelse får ske. I reservation (c, fp) uttalades att behov fanns av översiktliga markhushållningsplaner men förordades ytterligare beredning. En reservation (m) syftade till att något uttalande i ämnet inte borde göras. Riksdagen följde utskottet.

Vid 1972 års riksdag (prop. 1972:111, CU 35) antogs i enlighet med ovan nämnt utskottsuttalande förslag till ändring i byggnadslagstiftningen m. m. varigenom krav ställdes att mark som avses för glesbebyggelse skall ha prövats från allmän synpunkt lämpad härför. Denna prövning förutsätts ske genom generalplanläggning utan krav på fastställelse, annan översiktlig planläggning eller översiktliga bedömningar i enkla former.

Principen kom till uttryck genom ändring i 5 § andra stycket BL så att den för tätbebyggelse gällande regeln, att marken skall ha prövats från allmän synpunkt lämpad för ändamålet, utvidgades att omfatta även glesbebyggelse. Mot civilutskottets tillstyrkande yttrande i denna del anfördes, förutom ett reservationsyrkande (m) om uppskov med behandlingen av lagförslaget, inte annan erinran än den reservation (c, fp, m), vari föreslogs ett uttalande att formerna för prövning av glesbebyggelse borde vara enkla, inte betungande för den sökande och utan risker från rättssäkerhetssynpunkt. I ett särskilt yttrande (m) anfördes dock att avsaknaden av ett generellt avståndstagande till lagstiftningen i dess helhet inte innebar ett godkännande av förslagets huvudlinjer.

Begränsningar i övrigt enligt byggnadslagen och naturvårdslagen, m. m.

I fråga om ersättningsbestämmelser vid expropriation m. m. hänvisas till utskottets betänkande CU 1974:6.

Vid 1972 års riksdag (prop. 1972:111, CU 35) lades fram utgångspunkter och riktlinjer för en fysisk riksplanering, varigenom underlag gavs för skydd av riksintressen i konflikt med andra intressen. Dessa riksintressen skulle ytterst hävdas och slutligen preciseras genom ett statlig inflytande, bl. a. genom beslut om att generalplan skall finnas för vissa områden. Vidare gavs Kungl. Maj:t befogenhet att föreskriva att sådan generalplan skulle vara helt eller delvis fastställd. Till ett sådant beslut kunde knytas förbud mot nybyggnad.

Det förut här ovan nämnda kravet på planöverväganden som förutsättning även för glesbebyggelse kompletterades bl. a. med regeln att utomplansbestämmelserna skulle göras generellt tillämpliga för hela riket.

I övrigt får hänvisas till 1972 års riksdagsbehandling.

I reservationer (m) till civilutskottets tillstyrkande betänkande föreslogs — utom det ovan nämnda allmänna uppskovsyrkandet och avståndstagandet i det särskilda yttrandet — i lagstiftningsdelen inte avslag på de principiella grundbestämmelserna. Krav fördes dock fram på en skyndsam översyn av lagstiftningen.

Utskottet

Förslagen i motionen har inte tillfört tidigare noggranna överväganden från utskottets sida något nytt material. Det förhållande att det av motionärerna nu framförda yrkandet innebär en skärpning av den inställning som presenterades i reservationer till betänkandet CU 1972:35 påverkar inte denna bedömning. Det får sålunda anses helt otänkbart att nu upphäva de grundläggande förutsättningarna för en planering till skydd för riksintressen och andra accepterade allmänna intressen, även om skyddet därav enligt sitt syfte kan komma i konflikt med bl. a. markägarintressen. Det väsentliga är också i denna planeringsform att motstående intressen får en korrekt bedömning och att en slutlig

avvägning i konfliktsituationerna sker i enlighet med bl. a. godtagna riktlinjer för hushållningen med mark och vatten. Riksdagen kommer att få tillfälle att granska de överväganden som sker hos Kungl. Maj:t i de fall där stat och kommun kan ha skilda uppfattningar om riksintressenas precisering. Den ökade kommunala planeringsbefogenheten, fullföljd i enkla former, måste anses omistlig. Uppkommande frågor om behov att pröva principernas enskildheter får självfallet behandlas när anledning därtill uppkommer. Utskottet avstyrker sålunda motionen i här behandlad del.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1974:93, yrkandet d, i vad det inte behandlats i betänkandet CU 1974:6.

Stockholm den 26 februari 1974

På civilutskottets vägnar
ELVY OLSSON

Närvarande: se under betänkandet CU 1974:5.

Reservation

av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Det är ställt över varje tvivel att planmässiga överväganden måste ske för att få en hushållning med mark och vatten som tillgodoser långsiktiga, vitala intressen. En sådan planering måste självfallet också kunna fullföljas i strid med även enskilda intressen. Dessa nödvändiga ingrepp måste emellertid begränsas att avse endast skyddet av väsentliga allmänna intressen och inte tillåtas växa ut till ett fullföljande av den doktrinära uppfattningen att samhällets avgöranden alltid är bättre än den enskildes. De måste också förenas med regler som ger full kompensation åt dem som uppoffrar egna intressen för det allmännas bästa. De inskränkningar i ägarens förfoganderätt till mark som skett de senaste åren måste anses till stor del tjäna annat än rena planeringssyften och kan förväntas nyttjas för att främja dunkla s. k. fördelningspolitiska motiv. Med hänsyn därtill bör, på motsvarande sätt som förordades i motion redan då 1972 års lagstiftning genomfördes, en översyn ske som möjliggör att förslag till ändrad lagstiftning kan föreläggas 1974 års höstriktsdag.

Utskottet hemställer

att riksdagen bifaller motionen 1974:93, yrkandet d, i vad det inte behandlats i betänkandet CU 1974:6.